

GAAL GASZTON

(Székesfehérvár, 1868. november 30.–
Balatonboglár, 1932. október 26.)

A Nemzetgyűlés elnöke:

1921. augusztus 12.–1922. január 21.

1922. január 26.–1922. június 19.

1922. június 22.–1922. augusztus 16.

1906. 05. 21.–1910. 03. 23. *országgyűlési képviselő*
1919. 09. 10.–1920. 01. hó *kormánybiztos, főispán*
1920. 02. 16.–1926. 11. 26. *nemzetgyűlési képviselő*
1921. 08. 12.–1922. 08. 16. *a Nemzetgyűlés elnöke*
1927. 01. 28.–1932. 10. 26. *országgyűlési képviselő*

Székesfehérvárott született, 1868. november 30-án. Gyulai előnevű, jelentős földbirtokkal rendelkező, régi nemesi családból származott, amely a római katolikus vallást gyakorolta. (Neve a forrásokban gyakran „Gaál”-ként szerepel.) Apja Gaal Lőrinc, anyja rendesi Bárány Matild. Testvérei Ernő és Alice. 1898. január 29-én feleségül vette chernelházi Chernel Jozefint. Három gyermekük született: Olivér (1899–1955) okleveles gazda, majd 1936 és 1939 között kispárti országgyűlési képviselő, Olga és Márta.

Iskoláit Székesfehérváron, a ciszterci gimnáziumban és Grazban végezte, majd 1887 és 1889 között a Mosonmagyaróvári Gazdasági Akadémián szerzett diplomát. 1889 őszén önkéntes katonai szolgálatra vonult be az 1. számú császári és királyi huszárezredhez, ahonnan betegsége miatt 1890-ben leszerelték.

1890-ben gazdasági gyakornok a mezőhegyesi állami birtokon, innen Pusztavacsra, a Coburg hercegi uradalomba, majd 1892-ben nagybátyja, Szalay Imre balatonlellei gazdaságába került. 1894 elejétől 1900-ig Herman Ottó biztatására, az ő munkatársaként, gyakornok a Magyar Ornitológiai Központban. Közben egy évig (1897–1898-ban) a balatonboglári családi birtokon, 1900-tól 1902-ig Keszthelyen és Révfülöpon gazdálkodott. Ezután ismét balatonboglári családi birtokát kezelte. (1925-ben 1809 kat. holddal rendelkezett, de ebből csak 719-et lehetett megművelni, a többi balatoni vízterület volt.) Az 1890-es és 1900-as években, különböző szaklapokban számos ornitológiai és gazdasági cikke jelent meg.

Politikai pályája a vármegyei közéletben kezdődött. 1905–1906-ben a bécsi udvarral szemben a passzív rezisztenciát vezető megyei intézőbizottság tagjaként tevékenykedett. 1906 májusában a Függetlenségi Párt programjával választották meg a lengyeltóti kerület képviselőjévé. 1908-ban a kvóta felemelése miatt lemondott mandátumáról, de választókerülete egyhangúlag újból őt választotta meg. A képviselőházban a földművelésügyi bizottság tagja volt. Az 1910-es országgyűlési választásokon nem indult, s egy időre visszavonult az országos politikától, de a megyei politikai színtéren a 10-es években is vezető szerepet játszott.

Az 1918-as polgári forradalomban nem vett részt. A Tanácsköztársaság idején balatonboglári birtokát állami tulajdonba vették. A felajánlott együttműködést nem fogadta el, inkább egy ideig Somogyban és Zalában bujdosott. A kommün bukása után, 1919. szeptember 10-től 1920 januárjáig Somogy–Tolna–Baranya vármegyéék kerületi kormánybiztosa és Somogy megyei főispán.

Hamarosan csatlakozott a Nagyatádi-féle Kisgazdapárthoz. A párt programjával 1920 januárjában a lengyeltóti kerület juttatta a nemzetgyűlésbe. A Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjával történt fúzió után az Egyesült Keresztény Nemzeti Kisgazda- és Földműves Párt tagja lett, de 1920. augusztus 25-én kilépett. Ekkor ismét a Nagyatádi-féle Kisgazdapárthoz csatlakozott, majd a két párt szétválása után, 1921-ben a Kisgazdapárt elnöke lett. Rakovszky István házelnök lemondása után, 1921. augusztus 12-én mint a nemzetgyűlés nagy tekintélyű, konzervatív liberális gondolkodású, puritán tagját választották meg a nemzetgyűlés elnökévé. Elnökként is támogatta a bethleni konszolidációt, de mindenekelőtt a gazdák, vagyis a középbirtokosok és a birtokos parasztok érdekeinek szószólójaként vált népszerűvé. A mérsékelt földreform híveként védte a hitbizományokat. Elnöksége idején zajlott IV. Károly második királypuccsa. Gaal nem volt legitimista politikus: a Habsburg-ház trónfosztásáról szóló törvény vitája és elfogadása az ő vezényletével történt. A földművelésügyi, a gazdasági és a könyvtári bizottság munkáját elnökként szintén ő irányította. Házelnöki tisztéről 1922. január 20-án – Beniczky Ödönnel támadt konfliktusa miatt – lemondott, de a nemzetgyűlés plenáris ülése január 26-án ismét őt választotta elnökévé. Aktívan támogatta az Egységes Párt létrehozását, és 1922. február 2-án annak alelnöke lett. Az éles választójogi ellentétek elsimítása érdekében kétszer (1922. február 8-án és 14-én) is leszállt az elnöki pulpitusról, és képviselőként igyekezett megegyezést keresni az ellenfelek között. Gaal a választójog kérdésében Bethlent támogatta, ekkor még (1930-ig) nem volt híve a titkos választásoknak. Február 15-én, amikor már remény volt a megegyezésre, az idő rövidségére való tekintettel megállította a Ház óráit. A törvényjavaslatot végül nem fogadták el, s törvény helyett a Bethlen-kormány adott ki választójogi rendeletet, amely az egyéni választókerületek zömében visszaállította a nyílt szavazást.

1922 júniusában ismét a lengyeltóti kerület választotta a parlamentbe, ezúttal a kormánypárt, az Egységes Párt képviselőjeként. A nemzetgyűlés június 22-én újból elnökké választotta, azonban rövid idő múlva, 1922. augusztus 9-én a kormány mezőgazdaságot sújtó adó- és pénzügyi politikája elleni tiltakozásul lemondott házelnöki tisztségéről, és a kormánypártból kilépve 1926-ig ellenzéki párton kívüli képviselőként tevékenykedett. 1926. február 17-én az agrárérdekek hatékonyabb védelmére megalakította az Agrárpártot, s elnökként ennek konzervatív agrárius programját képviselte az új országgyűlésen.

1926. december 10-én újjáavasztották a lengyeltóti kerületben. A Bethlen-kormány több intézkedését, mindenekelőtt az éves költségvetést, megszavaz-

ta, de élesen bírálta a gazdaság-, adó- és vámpolitika, a kartellkérdés és a képviselői összeférhetetlenség témakörében. Pártja, amely lényegében egy parlamenti csoportot alkotott párttagság és helyi szervezetek nélkül, 1930. december 10-én fuzionált a Független Kisgazdapárttal, és felvette a Független Kisgazda-, Földműves és Polgári Agrárpárt nevet, amelynek elnöki tisztét haláláig ő töltötte be.

Az 1931-es országgyűlési választásokon ő irányította új pártja választási kampányát, amely 11 mandátumot szerzett. Gaal ismét a lengyeltóti kerületben győzött. Pártjával együtt hevesen ellenezte az országgyűlési hatáskörrel felruházott 33-as országos bizottság létrehozását, és munkájában nem is vett részt, mert a parlament háttérbe szorítását látta benne. 1932. október 11-én mondott, nagy érdeklődéssel kísért, utolsó képviselőházi beszédében Gömbös Gyula kormányprogramját a legerősebb polgári ellenzéki párt vezéréként értékelte.

Politikai, parlamenti és párttevékenysége mellett Gaal Gaszton alelnöke volt a Gazdaszövetségnek és 1931–1932-ben helyettes elnöke a Földteherrendező Országos Bizottságnak is. Rövid betegség után, 64 éves korában halt meg családi birtokán, Balatonbogláron, 1932. október 26-án.

Jónás Károly

FŐBB MŰVEI

Politikai beszédek. Bp., 1922.

Gaal Gaszton beszéde az OMGE 1927. évi közgyűlésén. Bp., 1927.

IRODALOM

Pesti Hírlap, 1932. október 27. 1. (nekrológ)

Pesti Napló, 1932. október 27. 1–3. (nekrológ)

Dobi István: Vallomás és történelem. 1–2. köt. Bp., 1962.

Nagy Ferenc, Z.: Ahogy én láttam. Bp., 1965.